

6. Кущовий Д.А. Розвиток міжнародної економічної діяльності країн в сучасних умовах світового господарства: автореф.дис.
7. Хотнянская О.Л. Залучення іноземних інвестицій в економіку країн через створення територій зі спеціальним режимом інвестування: автореф.дис.
8. Іванова В.М. Взаємодія національного та іноземного інвестування в нових ринкових економіках в умовах глобалізації: автореф.дис.
9. Єрмілова К.В. Прямі іноземні інвестиції в умовах формування глобального економічного простору: автореф.дис.
10. Гурова В.А. Інтеграція країн у міжнародні регіональні структури: автореф.дис.
11. Марена Т.В. Формування валютної політики країн світу в сучасних умовах: автореф.дис.

***О. В. Длугопольський,**
доктор економічних наук, доцент кафедри економічної теорії
І. В. Глодан,
слухач програми перепідготовки спеціалістів за галуззю знань
«Економіка і підприємництво» відділу післядипломної
освіти та підвищення кваліфікації,
Тернопільський національний економічний університет*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В РЕГІОНІ (НА ПРИКЛАДІ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

У ринковій економіці мале підприємництво відіграє важливу роль у розвитку приватного сектору, економічного зростання, створення нових робочих місць, зміцнення економіки, підвищення рівня життя населення; у розвитку торгівлі, сфери послуг, громадського харчування; задовольняє специфічні потреби споживачів; формує індивідуальний попит; підтримує соціальну та політичну стабільність тощо. Перевагою малого підприємництва є швидка адаптація, використання інновацій та новітніх технологій. Мале підприємництво надає економіці гнучкості, мобілізує фінансові та виробничі ресурси, створює сприятливе середовище для конкуренції, що в результаті підвищує якість товарів та послуг.

Малими підприємствами визначають суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує п'ятдесяти осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 млн. євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України [1].

Кількість малих підприємств відповідного виду економічної діяльності у 2012 році відображена в таблиці 1. Так, на 2012 р. малі підприємства становили 93,5% від загальної кількості підприємств. За всіма видами економічної діяльності частка малих підприємств переважає. Мале підприємництво розвивається в багатьох галузях господарського комплексу Тернопільської області. Динаміка розвитку малого бізнесу за 2010-2012 рр. характеризується щорічним збільшенням малих підприємств за видами економічної діяльності: транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність; інформація і телекомунікації; операції з нерухомим майном; професійна, наукова й технічна діяльність. Спостерігається тенденція до зменшення малих підприємств за такими видами діяльності: сільське, лісове та рибне господарство; мистецтво; спорт; розваги та відпочинок.

Таблиця 1
Кількість підприємств за видами економічної діяльності у 2012 році (у % до загальної кількості підприємств за видами економічної діяльності)

Вид економічної діяльності	Великі підп-ва	Середні підп-ва	Малі підп-	Малі підп-ва,	Усього, одиниць
-----------------------------------	-----------------------	------------------------	-------------------	----------------------	------------------------

			ва	одиниць	
Усього	0,1	6,4	93,5	4497	4810
у тому числі:					
Сільське, лісове та рибне господарство	0,1	6,4	93,5	1028	1099
Промисловість	0,4	12,6	87,0	761	875
Будівництво	-	4,4	95,6	349	365
Торгівля, ремонт автомобілів і мотоциклів	0,1	5,4	94,5	946	1002
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	-	14,1	85,9	152	177
Тимчасове розміщення й організація харчування	-	2,7	97,3	109	112
Інформація та телекомунікації	-	1,5	98,5	128	130
Фінансова та страхова діяльність	-	-	100,0	39	39
Операції з нерухомим майном	-	2,4	97,6	370	379
Професійна, наукова й технічна діяльність	-	2,1	97,9	238	243
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	-	3,9	96,1	196	204
Освіта	-	-	100,0	19	19
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	-	2,7	97,3	71	73
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-	5,0	95,0	19	20
Надання інших видів послуг	-	2,8	97,2	69	71

**Сформовано авторами на основі джерела [4]*

Найбільше малих підприємств у 2012 році функціонувало у сфері сільського, лісового та рибного господарств – 93,5%, що становило 1028 одиниць; у сфері торгівлі, ремонту, автомобілів та мотоциклів – 94,5% або 946 одиниць; у сфері промисловості – 87,0% або 761 одиниць. Найменша кількість підприємців в освіті; в мистецтві, спорті, розвагах та відпочинку – по 19 одиниць.

Основні показники розвитку малих підприємств, в тому числі темпи їх зростання, відображені в таблиці 2, за даними якої спостерігаємо інтенсивне зростання кількості підприємств.

*Таблиця 2
Основні показники розвитку малих підприємств*

Роки	2010	2011	2012
Кількість підприємств, одиниць	4410	4661	4997
Кількість підприємств на 10 тис. осіб наявного населення, одиниць	41	43	42
Відсотків до загальної кількості підприємств	93,3	93,8	93,5
Кількість зайнятих працівників, тис. осіб	34,8	31,2	30,0
Відсотків до загальної кількості зайнятих працівників	39,0	36,1	35,2
Кількість найманих працівників, тис.	33,3	30,4	28,5
Відсотків до загальної кількості найманих працівників	38,0	35,5	34,1
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) млн. грн.	4362,8	5327,6	5976,8
Відсотків до загального обсягу реалізованої продукції	25,3	15,8	12,2

(товарів, послуг)			
-------------------	--	--	--

Дані наведені без урахування результатів діяльності банків фермерських господарств та бюджетних установ.

*Сформовано авторами на основі джерела [4]

У 2012 році обсяг реалізованої продукції малих підприємств Тернопільської області до загального обсягу реалізації склав 12,2% і є найменшою часткою з 2010 року. Однак, спостерігається найбільший обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) – 5976,8 млн. грн.

Одним із головних завдань розвитку малого підприємництва залишається вирішення питань зайнятості населення. Спостерігаємо тенденцію до зменшення кількості зайнятих та найманих працівників. У 2012 р. на малих підприємствах працювало 28,5 тис. найманих працівників. Відносно 2011 р. їх кількість зменшилася на 6,7%, або на 1,9 тис. осіб.

На обліку в органах Міністерства доходів області перебуває 72635 основних платників податків, з них 20153 – юридичні особи, 52482 – фізичні особи – підприємці (табл. 3). Порівняно з аналогічним періодом минулого року кількість юридичних осіб збільшилась на 350, а кількість фізичних осіб – на 120.

Таблиця 3

Дані моніторингу щодо розвитку малого підприємництва у Тернопільській області

Платники податків	Кількість зареєстрованих на 01.03.2013 рік	Кількість зареєстрованих на 24.03.2014 рік
Юридичні особи	19803	20153
Фізичні особи-підприємці	52362	52482

*Сформовано авторами на основі джерел [1; 3; 4]

Враховуючи основні показники стану розвитку малого підприємництва в області спостерігаються позитивні тенденції: збільшення кількості малих підприємств, приватних підприємців (юридичних та фізичних осіб); ріст надходжень до бюджетів всіх рівнів від діяльності малого підприємництва.

Водночас існує низка питань яких потребує вирішення, зокрема скорочення кількості зайнятих та найманих працівників; податковий тиск, складність та обтяжливість загальної системи оподаткування. На сьогодні й досі актуальним є податковий тиск на платника податку, який до моменту оприлюднення результатів його господарської діяльності повинен сплатити авансовий платіж, передбачений сплатою податку за перший і останній місяці. За кожного найманого працівника підприємець змушений сплачувати єдиний соціальний внесок (ЄСВ) у розмірі від 36,76% до 49,7% мінімальної заробітної плати (МЗП). В якості виходу із цього складного становища приватні підприємці часто оформляють лише одного найманого працівника, або припиняють підприємницьку діяльність (працюють неофіційно, що призводить до тінізації економіки).

Також важливою проблемою, яка перешкоджає розвитку підприємництва, є корупція та надмірне втручання органів державної влади у діяльність суб'єктів господарювання. Так, у 2013 році відділом внутрішньої безпеки Головного управління Міністерства доходів та зборів області проведено 46 службових перевірок, внаслідок яких 10 працівників звільнено [2]. Додатковою проблемою є відсутність дієвого та ефективного громадського контролю за діяльністю органів влади, у тому числі з боку приватних підприємців. Існує і велика кількість необґрунтованих адміністративних бар'єрів (законів, нормативних актів, інструкцій), а підтримка малого підприємництва з боку держави є недосконалою (у 2011-2012 рр. кошти на виконання заходів обласної програми підтримки підприємництва взагалі не виділялися) [3]. Актуальною є і відсутність достовірної та повної інформації з питань розвитку підприємництва, криза збуту продукції на внутрішньому ринку. Проблемою малого підприємництва також є низький рівень оплати праці, переважно у сільському господарстві, торгівлі, ремонті автомобілів, готельно-ресторанному бізнесі. Рівень кваліфікації приватних підприємців загалом є невисоким, що значно ускладнює перспективи його інноваційного розвитку, а відсу-

тність спеціальних знань у сфері бізнес-освіти, неефективний менеджмент знижують конкурентоспроможність малого бізнесу.

Перспективи розвитку малого приватного підприємництва у регіоні полягають в тому, що самостійне господарювання суб'єктів підприємницької діяльності активно впливає на формування конкурентного середовища території. Кожен підприємець намагається зайняти свою нішу на ринку товарів чи послуг, прагне випускати потрібну і якісну продукцію для суспільства, намагаючись тим самим привернути до себе споживача. Все це перетворює мале підприємництво у своєрідний двигун економічного розвитку. Мале підприємництво має великі резерви і великі перспективи, адже розвиток ринкової економіки ґрунтується, насамперед, на приватному бізнесі, особистій ініціативі, що й надає кожному можливість самореалізації і самоутвердження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гой І.В. Підприємництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pidruchniki.ws>.
2. Міндоходи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www/0352/ua/p/taxes>.
3. Програма розвитку малого і середнього підприємництва в м.Тернополі на 2013-2014 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://003_programa_13-14-1.doc.
4. Статистичний збірник «Статистичний щорічник Тернопільської області на 2012 рік».

*В. І. Дубницький,
доктор економічних наук, професор, академік,
Академія економічних наук України
В. Ю. Луніна,
старший викладач,
Донецький державний університет управління*

АСПЕКТИ ТЕОРІЇ МІСТ ЯК ПОЛЮСІВ РОСТУ (В КОНТЕКСТІ ПРОСТОРОВОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ)

Постановка проблеми. Зміна місця та ролі регіонів в світовій системі господарства, їх динамічний розвиток і активізація діяльності за межами власних територій обумовили використання просторового підходу як процес взаємодії та поєднання елементів виробничого, фінансового, інституційного та соціального характерів. *Регіон* – це елемент глобальної економічної системи, яка є ієрархією просторово-економічних систем міжнародного, міжнародно-регіонального, державного та регіонального рівнів. Тобто, базовими елементами такої ієрархії є сукупність регіональних утворень, які визначаються як II-й рівень після державного, що охоплюють безліч об'єктів і зв'язків між ними з відповідним формуванням внутрішнього та зовнішнього просторів.

Головною перешкодою при спробах забезпечення необхідного рівня конкурентоспроможності регіонами залежних країн є негативний циклічний вплив конкурентних центрів, вплив яких поширюється у вигляді регіональних кризових хвиль. При цьому регіони відкритих та інтегрованих економічних систем стають чутливими і вразливими до вільного переміщення спекулятивних капіталів та зміни фінансової політики конкурентних центрів.

Актуальним питанням для регіонів України є вибір політики власного розвитку, гео економічної стратегії та напрямів регіонально-інтеграційних процесів, які б найліпшим чином відповідали забезпеченню їх конкурентоспроможності у національному та глобальному середовищі. Разом з тим, багато аспектів даної наукової проблеми, особливо в контексті просторової конкурентоспроможності в системі регіонального ациклічного регулювання, залишаються недостатньо розкритими та обґрунтованими. Методологія формування конкурентоспроможності регіональних просторово-економічних і екологічних систем в умовах глобалізаційних тенденцій розвитку світового господарства, забезпечення і управління їх сталим розвитком знаходяться на етапі формування понятійного апарату, принципів, окреслення концепцій та виявлення відпові-